

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ór 7 kr., 2-ór 6 kr., 3-ór 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A „nyilttér”i cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

julius—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Politikai szemle.

(S.) Mindenesetre kellemes dolog a politikai vetéseket vizsgálni, s utánnézni kél e a mag, melyet a hazafiak önfeláldozó buzgalma vetett a politikai jellem és kitartás földébe, — mint Diana leégett templomának romjait összeszedgetni, s felmutatni a Herostratusokat, a kik a világ e csodáját romba döntötték.

Tagadhatlan, hogy az időjárás kedvező, eső és napfény szabályosan váltakoznak, s a mag is esirázásnak indult, de kívánatos lenne, hogy a kelés egyformább legyen; különben félhetni, hogy foltos lesz a vetés, s e foltok — mi leszünk, s a közös csür sem telik meg annyira, mint némelyek vélik.

A „Wiener Ztg.” jelenti, hogy ő Felsője if. Bartal Györgyöt, Tolnamegye volt alkotmányos alispánját és országgyűlési képviselőt a magyar kir. helytartóság első elnökhelyettesévé kinevezni méltóztatott.

Ime egy újabb csira, mely jobb aratást reméltet.

A „Debatte” meg van győződve, „hogy e kinevezést Magyarországon teljes értéke szerint méltánylandják, és szerencsét fognak kívánni a kormányban, melynek sikerült Bartal ur teltleges közreműködését maga részére biztosítani. Egy ily férfi cselekvő részvéte a kormányzásban, kinek hazafiai érzelmé, mely belátása, tiszta áttekintése és határozott akarata az országban általánosan ismerve van, és nagyra becsülik, fontos nyereség a kormányra nézve.”

„Bartal ur belépése a kormányba politikai fontossággal bíró esemény — mond továbbá a „Debatte”, mely a személyi kérdést messze tulbadlja. Bartal ur — ugymond — az 1861-ki országgyűlésen bebizonyította, hogy Deák vezetének egyik meghatározottabb és legszellemdeusabb követője. S e meggyőződés, mely őt akkori álláspontján vezette s Deákkal összekötötte, ma épp ugy lelkesíti.”

„Bartal urnak a magyar kormányfővel való e solidaritása fényes tanubizonyságul szolgálhat — végzi a „Debatte”, hogy Magyarország befolyásos köreiben biznak a kormányba, s hogy ez őszinte támogatásra számíthat.” stb.

Mi is örvendünk s üdvözljük a kormányt e szerencsés választásért, és legyen szabad egyszerűs mind reméljünk, hogy Bartal ur fényes tulajdonai nekünk is hasznunkra válandanak.

A magyar aristocraia szándékolt politikai magatartása iránt azt írja a „Temesv. Ztg.”: hogy abban egyeztek volna meg, hogy a jelen magyar kormányt a legerélyesebben fogják támogatni, es lehetőleg hivatalokat is elfogadjanak. Valamely befolyásos mágnás termében tartott tanácskozmányról is rebesgetnek, melynek eredménye az lett volna, hogy hivatali állomások és méltóságok elfogadása által a kormány mellé sorakozva, minden állomásokkal járó díjakról az országos pénztár javára lemondanak.

Zágrábból, aug. 12 ről kelt távirat szerint gróf Jankovics Gyula az 1861 évi horváthországi tartománygyűlésen, a magyar-párt vezére, letette mandatumát, s nem vett részt az october 20-kaig elnapolt gyűlésben.

Hír szerint az austriai és porosz kormány között egység jött volna létre a schleswig-holsteini kérdést illetőleg. Való-e e hír, s ha igen tartós lesz-e, nem zökken-e ki Bismark ur szekeré ismét a béke kerékívágásából, s ha valóban megszünt ágyuit mutatni, s a Rajna mellőli várakból a szlaviaiakba áhuzoztatni, tetteleg nyugodni hagyandja-e a már-már felemelt kanoczozt, azt a legközelebbi idő meg fogja mutatni.

Néma gyermeknek anyja sem érti baját.

(S.) Sokszor igazolt közmondás az, hogy néma gyermeknek anyja sem érti sirását.

Azonban, jó lesz különböztetni. A némaság kétféle: más az, midőn némának születik valaki, s ismét más, midőn a körülmények teszik némává.

Midőn Schmerling lovag agyában az unificatio nagy eszméje megszületett, s elbaráti gr. Nádasdy Ferenc és b. Reichenstein Ferenc munkához láttak, néma szemléői lettünk a történeteknek.

Az általánossá vált csendben egy hang sem zavarta a nevezett kormányfőriak működését, hanem azért még sem mondhatták el, hogy az, a mit ők „eredménynek” neveztek, kevés fáradságukban került volna; bárha az sem lenne igazságos gr. Nádasdy és b. Reichenstein ő nagyméltóságai iránt, a ki el akarná vitatni tőlök az érdem koszoruját, a ki azt merészelné állítani, hogy ígéretüket nem teljesítették, adott szavukat nem váltották be, szóval: hogy „Erdélyt” nem vitték be a birodalmi tanácsba?!

Az „agg színész” is körülbelül így működött, midőn „Afanazia”-jával, nagyreményű egyetlen leányával, megtette az első szini kísérletet. Minden csak kigondolható pártfogóknál bementatta, maga járta el az igazgatót, sugót, műbirálót, a színlapot sajátkezűleg hordozta szét, a birálót is ő írta meg, a tapsonczokat, koszorukat, verseket ő szerezte, maga szóratta stb. stb., — s végre elmondhatta: hogy „még is kivívta!”

Vége csakugyan benn volt Erdély is a birodalmi tanácsban; de vajon melyik Erdély, hogy, miképp és meddig?

Az „agg színész” kifáradva, verejtéktől izzó arccal ugyan, de sugárzó szemekkel s a méltó megelégedés mosolyával vethette magát a karszékre, mert kedves Afanaziáját azonnal magas tiszteletdíjjért szerződtette az örömitas director; — Schmerling, Nádasdy és Reichenstein urnaknak azonban, a különben kissé még igen soká tartott vendégszereplés után felmondják a szerződést.

Némán, meglehetősen szótlanossággal néztük a centralista urak működését, miként égették — mint a rozsgazdasszony — saját kertjük sövényét, s annak hamvát el-eladogatták; hadd égessék, hadd árulják.

De tán mégis jobb lett volna meghallgatni az illetőket, most még állana a sövény, s nem lenne annak nagyobb része már a szappanyos katlanában.

Azonban, változott a jelenet; más diszletek s más szereplők jöttek a színpadra.

De nem változtak a hallgatást parancsoló körülmények; az időszakai sajtónak még mind az látszik csupán feladatátul kitűzve lenni, hogy a már megtörtént dolgokat köteles regisztratioval regisztrálja.

Hogyan, mondják, hiszen a sajtó szabad. Lehet, hogy messze földön tul és innen a Lajthán az; de nem mindenütt.

És mondják továbbá: ott a lelépett kormány egész bünlajstroma, van elég, mit üögetni.

Köszönjük a velencei kalmárral, hogy e szóra megtanítottak: „Turpitude est bellissima materies” mond Cicero, és, így valósággal még igen sokat mondhatnánk és volna is mit mondjunk a lelépett kormányról és közegéről; de most a mi törvényünk forog fen: ezt szeretnők megóvni az elhamvasztástól.

Midőn Izrael népe átment a Jordánon, a folyó alsó része lefolyt, a felső pedig feltornyosult, a nép vénei és vezérei megállottak a folyó közepén míg a nép átmehetett. Meg akarták mutatni, hogy azon a téren, a hol népöket vezérlik, elsőik teszik ki magokat a veszélynek.

Regulus Rómának Carthago elleni háborujában foglyul esvén, midőn carthagoiak kíséretében Rómába küldötték, hogy ott békét eszközöljön, honszerelme nem engedte, hogy honfiaiak a lealázó béke megkötését tanácsolja; sőt ígérete folytán inkább visszatért fogságába, noha jól tudta, hogy ott halál vár rá.

Nincs miért, akár az ó-testamentomban, akár a klasszikai korban keressünk idevonatkozó példákat; a magyar történelem elég gazdag arra, hogy a mai magyarságot is hasonló nagy tettekre buzdítsa, lelkesítse.

Sőt tényleg megszokta már a magyar ember nagyjait, vezérfőriait az első sorban

harcolni látni a hon ügyében, ennek alkotmányáért és területi épségeért.

Az új kormány élére állott hazánkfiairól is meg vagyunk győződve, hogy ismerik a törvényt, értesülve vannak az ország egyetemes közjóhátásáról, és csak ezek szerint fognak cselekedni.

Amde kormány-embereink csak ugy, mint más vezérfőriaink a mellett, hogy hazafiak, egyszersmind s mindenek előtt alkotmányosak is.

Schmerling ur, és csatlósi tehettek, hogy ignorálják a közvéleményt, hogy magok legyenek egy személyben színészek, sugók, színlaphordók, tapsonczok és kritikuskok; tehettek, hogy mindenkit a hallgatóság publicum soraiba utasítsanak: de a mi férfaink legfőbb erőssége a hazai közvélemény, melyből eljárásuk színőrmértékét merítik, nem közömbös tehát reakció nézve, ha valjon a közélet e legfőbb tényezője, — melylyel a felelősséget megosztani szeretik — némaságra van-e kárthatva.

Már pedig, hogyha valakinek helyeslésére számítnak, kell hogy ez eleve, és nem utólag hallgattassék meg.

Két királyi látogatás Magyarországon.

Az 1741-diki mozgalmak részletezése által célunk volt kimutatni, hogy a politikai érdekeken kívül még mily érzelmek és traditók sürgetik a közeledést Austria és Magyarország között.

És most lássuk az 1865-diki látogatást.

Miért jött le a császár Pestre? Miért éppen most, s miért nem máskor? Mit bizonyít e látogatás? Oly kérdések, melyeket nem csak Magyarországon, hanem egész Európa könnyen kimagyarázható okokból — föltesz magának most. Megkíséreljük válaszolni ezekre, minden részre hájás nélkül, csak a tényeket sorolván elé, a következtetéseket kivonni belőlük az olvasóra bizzuk.

Miért jött le a császár Pestre? Nagy fontos-ságú kérdés, de a válasz rá sokkal egyszerűbb, mint első tekintetre gondolnók. Lejött valószínűleg éppen azon okból, mint Mária Theresia ezelőtt 124 évvel, mert ideje volt. Ezzel szoros kapcsolatban áll a második kérdés, mely a legfőbb, melyre választolni legnehezebb, de egyszersmind legszükségesebb: „miért most, s miért nem előbb?” Hogy erre válaszolhassunk, egy visszapillantást kell tenünk 1860-ra, s jellemeznünk a magyar kérdés állását az octoberi diploma korában.

A megerősített birodalmi tanács magatartásának eredménye volt a magyar-párt túlsúlya emelkedése, s az octoberi diploma octroyálása. Az örökös tartományokban sokkal csekélyebb ellenzésre talált ez, mint Magyarországon. Itt a legnagyobb ellenszenvvel fogadták. A visszahatás Bécsben sem sokáig késett. Az octoberi diploma el nem fogadására a kormány a februárius patenssel felett 1861-ben. Elhamarkodva olyant decretált, a mi Magyarországon keresztülvihetetlen vala. De viszont a magyarok, az octoberi diploma ellen tanúsított magatartásuk miatt, azzal büntetettek, hogy a közös birodalmi tanácsban 85 követ küldése lön elrendelve. Pesten az országgyűlés öt hónapi ülésezés után királyi rendelet következtében bezárattott. Bezárattása előtt való napon mondotta Majláth György, akkor tárnok, azon beszédét, mely kiindulási pontja lett mind annak, a mi azóta történt. Azon perczben, midőn a nemzet újra hallgatásra vala ítélendő, nyíltan kimondá, hogy a februári patens az octoberi diplomával szemben tanúsított magatartásuknak köszönhetik a magyarok. E szavak senki sem tetszettek akkor, de azért senki sem felejtkezett meg róluk, egyfelől, mert Majláth mondotta, ki a gyanúsításoknak felette állott, másfelől, mert igazak valának.

És a politikai majoritás mi okát adta annak, hogy az octoberi diplomát oly rosszul fogadta? Főleg azt, hogy oly emberek műve, kiket a kor szelleme többé nem ösmert el képviselőinek; Magyarország sokkal tovább haladott, hogy sem a conservatívek retrograd elméleteit elfogadhassa, kik sokkal inkább „bécsiek mint magyarok” s legkevésbé „szabadelvűek”. Ezenkívül még személy körül is forgott a kérdés. A többség bálványja Deák volt; „a percz atyja”, mint az arabok mondják. De hát a végén is volt-e ebben a kormányra nézve valami jjesztő? Kényszerítve volt-e e miatt olyat rendelni, a mi a magyar közvélemény szerint elfogadható soha sem lesz? Mit tettek a magyarok

1860 octobertől 1861 februáriusig? Főhalsználták a pillanatnyi alkalmat a bosszúállásra. El kellett volna tűrni, mert joguk volt rá. Bach ministeri pályája közepén így szól: „a mostani generatióval nem tudok semmire menni, de a következővel könnyen el lehet bántani.” És valóban mi történt? Tíz évi türelmetlen kormányzás után, mely a nemzettel szembe inkább oktalannul, mint szigorun járt el, a magyarok sokkal kevesebb politikai érettséggel bírtak. Tíz évig hallgatásra voltak ítélve, s midőn végre térnyílt s a visszafogott gyűlöletesség kijött, magatartásukban nem voltak elég nemesek. Az octoberi diploma visszavetésének módja nagyon hasonlított azon eljáráshoz, melyet a kormány a nemzettel szembe követett el. Gyermekes, politikátlan volt, de a kormány egyebet nem is várhatott, s a végén is még többet érdemelt volna, mint a munnyit kapott. Ezért kellett volna az általa provocált szenvedélyességét a magyaroknak békén eltűrnie. De hiába, Austria szerénie mindig kikerülni saját hibáinak következtetését. Az elnyomás művét folytatni sok éreken át, s még is azt akarta volna, hogy visszahatás ne jelenikkezzen. A sértett félnek azt a jogát sem akarta elősmerni, hogy magát kipanaszolja. Inkább felosztatta az országgyűlést. „Mi várhatunk” mondá Schmerling s két év alatt szavait nem is ezáfolta meg semmi.

Az országgyűlés feloszlásával a viták bevészűdtek, mind két fél azt mondá, hogy meg élhet a másik nélkül. A közeledés tere el volt zárva mindenfelől, s nem is igen érezték annak szükségét. Ily állásban a dolgoknak Schmerling híres szavai „mi várhatunk” melyeket a magyarok oly sokszor s oly keserűen vetettek szemére, kimagyarázhatók, mert Austria részéről a várhatás lehetősége már magában erőre és hatalomra mutatott, egy minsternek pedig soha sem szabad a kormány erőtlenségét bevallani. Aztán nem szabad szem elől téveszteni az az álláspontot sem, melyet e perczben a birodalom s a magyar királyság egymással szemben elfoglalt. Egész Európa örömtelven kiáltá: Austria nincs többé! A külföldön az első ágyuszót, mely Felső Olaszországban eldördült, az Austria temetésére megbuzott barangok első konduktásának tekintették. Bann az országban még feketébb volt minden. Míg Austria elég erős volt hatalma súlyával nehezíteni népeire, ugy annyira került minden alkalmat, magát megkedveltetni, hogy vereségei a csatatéren sehol oly nagy örömrivalgással nem fogadtattak, mint éppen saját alattvalóinak; Magyarország a solferinói véres napot jótétként tekintette. Bár mely szempontból is vizsgálta legyen az ember a dolgok állását, mindenfelől csak vést és gyengeséget, és főleg gyengeséget látott, mert a gyengeségek legreményösebbike, ha egy kormány nem elég bátor nagylelkű lenni, s Austria mint már annyiszor, ugy e perczben is azon kétes helyzetben volt, hogy a legigazságosabb, legérelmesebb intézkedés, a végszükség bevallásának tekintetét. A szorultság lát-szólag oly égető volt, hogy a császár, vagy ministeri leggyengesebb szándoka is félremagyarázatott. Ez így tartott két évig, s e két év alatt Austria legdühösebb ellene is kénytelen lön bevallani, hogy Austria jól, rosszul, de még is csak existál. Sőt bekövetkezett azon percz, midőn a birodalom elég erősnek érzé magát kissé a nagylelkű játszani. E két év alatt a viszonyok sokat változtak, s a nélkül, hogy éppen szoroson ki tudnók mutatni a perczet, melyben a közvélemény békülékenyebb színt öltött magára, bizton állíthatjuk, hogy a Bécs és Pest közötti viszonyok 1864-ben s 1865 elején egészen más színezettel bírtak, mint 1862-ben és 1863-ban. A két fél nem tagadta legalább egymást merően. Az igaz, hogy alkudozni, hogy ugy mondjuk, szóba állani még kevésbé lehetett mint az előtt. Lassanként minden változott; Széchen grófot Eszterházy gróf, gróf Apponyit gr. Andrássy, Vay bárót gr. Forgács, s ezt végre gr. Zichy váltotta fel: de mind e mellett megmaradt a provisorium, s tudunkra gróf Pálffy kormányzata alatt sajtó és közvélemény a legnehezebb békókban hevert. E puri s muove! e nemzet szabad szelleme még is kezdett mozogni, s minden nap egy-egy új jel mutatá, hogy az eszmék tisztulnak, s a tett órája nemsokára ütend.

Vége mit annyira vártak, megtörtént, azon sok rokonszenves beszédek után, melyek 1865 telén a birodalmi tanácsban Magyarország ügyeire vonatkozólag tartattak, Deák is elhatározta lapjában, a „Pesti Napló”-ban, nyilatkozni. Deák e nyilatkozata, mely politikai hitvallás, egy neme a manifestumnak vala, a kibékülés úját egyengette, s egyenesen kimondotta, hogy mindent a koronától kell várni. E manifestum husvét vasárnapján jelent meg... Két hét múlva megjelent a „Debatte”-

ban a conservatív párt legelső programja, mely az osztrák részről tett közeledési lépések kedvező fogadtatását tanúsítja. E program, bár conservatív közönségben jelent meg, Deákól eredt, s a közvélemény e meggyőződését ő nem is utasította vissza. Deák tehát a két párt közt — a conservatívok és liberálisok között — azt választotta, mely kevésbé volt túlzó, s roppant népszerűségének súlyát oda ajándékozta a kiegyezkedés szószólóinak.

E néhány részletet szükséges volt előrebocsátunk, ha Ferenc József látogatásának valódi jelentőségét kellően méltányolni akarjuk. Lesznek olyanok, kik azt fogják állítani, hogy e látogatás előbb is megtörténhetett volna; fődolog, hogy senki se mondhatta, hogy „igen későn történt.”

Itt szerző átmege a fogadtatási ünnepélyek részletes leírására, melyek a hazai közönség előtt legkisebb részletekig ismeretesen levén, feleslegesnek véljük azok közlésébe bocsátkozni, s csak a fátylas-menetre vonatkozó, igazi magyar lelkesültséggel irt szavait tartjuk szükségesnek közölni.

„A királyi ebéd vége felé járt, s az uralkodó pár percz óta éppen báró Keményvel, a „Pesti Napló” szerkesztőjével társalgott, midőn egy hadsegéd jelentette, hogy a fátylasmenet megérkezett a várpalota előtti térre. A király erre megjelent az erkélyen. Alig hiszem, hogy valaha fejedelmi fülek ily lelkesült éjleneket hallottak volna, s bizonyára Ferenc Józsefnek önkénytelenül is be kellett valania, hogy ezen éjlenekben van valami elragadó, valami bódító, s hogy bizonyos pontig megbocsátható azon népszerűség-vadászat, mely Magyarországon sokszor a tulzába megy át. Nem lehetett tagadni, népet és királyt egyszerre ragadott meg egy neme a fanaticus lelkesülésnek, s népek és királyok életében bizonyára egy ily percz felér a legjobb patenssel vagy parlamentarctával. S még a kedvező véletlen is oda dolgozott, hogy a lelkesültség a legmagasabb fokra bágjon. Egyszerre, egy percznyi szünet alatt, az éj csendében hangok rezegnek a léghen, hangok, melyek minden gyermek előtt Magyarországon ismeretesek, előbb zavartan, határozatlanul, aztán tisztán, kivehetőleg, szilajon mint egy harszó riadó: a Rákóczi-induló. Honnan vette a császári katonazenekar ez alkalmoszerű jó gondolatot? Ki parancsolt e harsogó trombitákra, hogy e rebellis-induló hangoztassák? Annyi bizonyos, hogy e perczben az entusiasmus féktelen árja szétrombolt minden gátot: a lelkesültség majdnem örvénygessé vált. De ez még nem minden, Magyarországon nincs ünnepély, nincs gyülekezet, hol a cigány-zene hiányzanék. Itt is jelen volt Patikárius híres bandája, s alig hangzott el a nagy Rákóczi lázadó indulójának utolsó accordja, megzendült a sokaság között, valahol, nem tudni hol, egy dallam, mely reg, rég száműzve volt a magyar földről. A barna zenészek nyirettüljének lázas vonása alatt felkelt a „Gott erhalte” magasztos, egyszerű dallam-árja, s a császári dal, mely eddig csak a templomok hideg ivetei alatt, vagy hivatalos ünnepélyek alkalmával zendült meg, most melegen, bódítólag hatott népre s királyra, s Ferenc József elmondhatja, hogy igazán és őszintén csak azon perczben béktült ki magyarjával, midőn Budavárának terén Rákóczi harszó riadójának szilaj accordjai összhangzatosan egygyé olvadtak a „Gott erhalte” ünnepélyes zenéjével.

S mind ebből mi a következtetés? Az eredményt tulbecsülni nem szabad, nem szabad föleg többet látni e királyi látogatásban, mint a mennyi abban valósággal rejlik. Tulajdonképp semmi sem változott, de minden változás lehetővé van téve. Az országgyűlés egybehívása az első lépés, mely az új korszakot jelzeni fogja, — a t: a megvitására nyitva leend, s ha mindkét részről békülékeny szellem fogja a kedélyeket átlengeni, úgy a viták nem fognak eredménytelenek lenni. Különösen megbocsátani és feledni kell. Földrajzi fekvésénél fogva Magyarország Ausztriára van utalva, de a kapocs, mely a két országot egybefűzi, kétoldalú jogokra és kötelezettségekre van fektetve. Jól tudjuk, hogy a mult mindkét részről hibákat és tévedéseket rejt, ezeket feledni, megbocsátani mindkét részről föfeladat. Az utolsó négy év megantihatta az osztrákokat, hogy a magyarok elég erősek visszautasítani minden octroirozást, de viszont ezek is tapasztalhatták, hogy Austria is képes náluk nélkül előlenni. Eddigél tehát, ismétlem, az egyetlen vívmány, melyet a királyi utnak köszönhetni az, hogy tér nyílt a kölcsönös sérelmek megvitására. Csak ennyi, de már ez is sok. (Folytatjuk.) Szász Domokos.

A „Constitutionnel” a magyar kérdésről.

I.

A történelmi jog.

A magyar kérdés, mely föoka Schmerling ur visszavonulásának, foglalkodtatja jelenleg a bécsi közvéleményt, s néhány hét alatt a nap legfontosabb kérdésévé válik. A közelebbi octoberben a magyar országgyűlés valószínűleg összejött Pesten, már is foly a vita a magyarok követelési felett, melyeket oly hévvel támadtak meg a lelépött miniszterek, de a melyek iránt azok, kik most állanak a kormány élén, gyaníthatólag sokkal kedvezőbben vannak hangolva.

E magyar követelések a történelmi jogon

alapulnak, mely egy szóval a nemzet eredetével kezdődik, s melyet századokon át védelmezett az előjogaira és függetlenségére feltékény nép. E jog volt teremője az 1848-iki törvényeknek, a Magyarország és Austria közti Eris almájának, melyeknek életbeléptetését oly sürgetőleg követelte az 1861-iki országgyűlés, és a mely előtt szétporlott minden az octoberi diplomára és a februáriusi patensre alapított kísérlet.

A történelmi jogot, az 1848-iki törvényeket és az 1861-iki országgyűlés tetteit tehát az őszszességükben s benső összefüggésükben kell megítélni, hogy a magyar kérdést jelen állásában megérthessük. Ez elemeket mulhatatlanul ismerni kell, ha a magyarok által kiltított célhoz tárgyismeretle akarunk hozzájárulni. Egy harszó ez, melyet egy hűbéri aristocrazia előjogaiért folytat, mint németek állítják, vagy elszakadási törekvés, mint a forradalmárok reménylik, vagy nem egyéb, mint saját lételemnek jogos védelme, mint azt a jelenleg Magyarországon uralkodó párt állítja! Ezen kérdések azok, melyekre igen könnyű a felelet az itt felhozott előzmények részrehabilitáló vizsgálata után, és a melyek korántsem oly bonyolultak, mint általában hiszik;

A magyarok, midőn az egykori Pannoniába bejöttek, hét vezér alatt 7 szövetséges törzsre oszolva, Árpád apát választották főnökül, hűséget esküdtek neki, és felfogadák, hogy mindig családjából választandják az elsőszülöttségi jogra tekintet nélküli főnöküket. A főnök viszonzásul ünnepélyesen elismerte a vezérek előjogait, a nép szabadságát, az a'attvalók azon jogát hogy utódját választandják, és együtt szabályozták a közügyeket. Ez elvek alapjai maradtak a magyar közjognak akkor is, midőn sz. István (az 1000-dik évben) a szövetséges államot királysággá változtatta át. Ez hát választó királyság volt, a választott király a koronát elfogadva megesküdött, hogy fentartja a rendek és lakosok minden jogait, szabadságait, és szokásait; a területet se el nem idegeníti, se meg nem kevesbiti; s mindenkinek igazságot szolgáltat az ország törvényei szerint. E szerződések eskü által ünnepélyesen megpecsételve, később (1022-ön kezdve, midőn II. Ferdinánd lépett a trónra) az inaugurális diplomában irattak alá a király által. Ez okmányok, melyeknek formája minden uralkodó változásokkor a korona és országgyűlés közös megegyezése által szabott meg, képezi a közjog írott alapját.

A királyság választó maradt a XVII-dik századig az Árpád, Jagellók és az első Habsburgok alatt. De 1686-ban I. Leopold az országgyűlés által meghatározotta a trónörökösödést családjára elsőszülöttségi részére, és 1723-ban III-dik Károly (VI. Károly császár) e törvénynek a női ágra való kiterjesztését is megnyerte. — E szerződések, melyek a trónöröklés föltételeit szabályozták, pragmatica sanctionnak neveztettek.

Azonban a nemzet mindamellét, hogy lemondott választási jogáról, megtartotta az uralkodó törvényes beiktatásának szokását, midőn ezeknek éppen, mint elődeiknek, mielőtt a trónt elfoglalnák, hűséget kelle esküdni a törvényeknek. Határozottan kikötötték, hogy az ország törvényeire, az országgyűlés jogaira, s az inaugurális diplomára vonatkozó diplomák a női ág öröklése után is érvényben maradnak.

VI. Károly megerősítette még az államnak azt a jogát is, hogy az osztrákból kihalása után ismét választhassa uralkodóját, és megesküdött utódja lékére, hogy ez hat hónapra trónra lépte után összehívja az országgyűlést, hogy megkoronáztassék, és aláírja a koronázási oklevelet.

Ily föltételek alatt alapított meg Magyarországon a Habsburgház uralma. Miután én nem írom itt az ország történetét, elhallgathatom a számos félreértést, mely volt a korona és országgyűlés között a koronázási oklevél magyarázatát és gyakorlati alkalmazását illetőleg. Csupán azt hozom emlékezetbe, hogy e szerződések több királyi ünnepélyesen megerősítette, II. Józsefet kivéve, kit Magyarország sohasem is akart törvényes királyul tekinteni.

II. Leopold az 1790-diki országgyűlés X-dik cikkelyében elismeri, hogy ámbár az öröklési jog Magyarországon ugyanaz, mi a többi tartományokban, mindamellét Magyarország melléktartományaival együtt szabad ország, kormánya teljesen független, nincs alávetve semmi más népek vagy tartományoknak, saját alkotmányával s közigazgatásával bir, következésképp törvényesen megkoronázott királyának ezt saját törvényei és szokásai szerint, és nem a többi tartományok módjára kell kormányoznia.

Az 1790-dik XII-dik cikkelyben Leopold elismeri azt is, hogy a király az országgyűléssel együtt gyakorolja a törvényhozás jogát. Az ország soha se kormányzottik rendeletek által, és ha önkénylleg valami változás történik, a törvényeseknek nem tartoznak engedelmessé. Végre Leopold megújította a koronázásra és esküre vonatkozó szerződést.

E törvények nem voltak holt betűk a magyarokra nézve, mert I. Ferenc által ujalog megerősítették, először az 1804-beli aug. 15-iki manifestumban, később az 1825-iki III-dik cikkelyben, különösen elismervén, hogy az adó és katonai ujonozás kérdésének megvizsgálása nem vonatik el az országgyűléstől, és hogy az országgyűlés

által határozott adót az országgyűlés beleegyezése nélkül soha, semmi szín alatt se növelendik. Végre V. Ferdinánd 1830-ban koronázási oklevelében hasonló biztosítékokat nyújtott.

Ez egymást követő, s a legrégebbi idő óta megújított szerződések a magyarok szeméi előtt kétségtelen világosságra helyezik, hogy az ő hazájok soha se képezte kiegészítő részét az osztrák birodalomnak, melylyel nem hódítás, hanem szabad beleegyezés joga által van egyesülve. E szempont tisztán ki van fejezve Deák szavai által, melyeket én az 1861-iki feliratról im itt idézek:

„A sanctio pragmatica tehát Magyarországon önállóságot s függetlenségét világosan fentartotta. A nemzet ezen jogához minden időben szorosan ragaszkodott, s ezen feltétel mellett szállott a magyar korona minden magyar királyra, ki a sanctio pragmaticának megkötése óta Magyarország trónjára lépett. — Csak II. József császár volt III. Károly maradvékai közül, ki magát meg nem koronáztatta, s uralkodott abszolút hatalommal, de Magyarország törvényes királyának soha el nem ismertett, s nemcsak a törvényhozási, közigazgatási rendeleteit, miket élte végnapjaiban maga is visszavont, hanem a magánosok részére kiadott adománylevelei s privilegiumai is törvény által érvényteleneknek nyilvánítottak, mint ezt az 1790. évi 32-ik t. cikk bizonyítja.”

A gyulafehérvári elemi tanodák.

Gyulafehérvár, aug. 9.

Ezelőtt néhány nappal a „Közönség” 87-dik számában s később az „Arad” című lapban is olvastam valamit a gyulafehérvári tanügyről és a főelemi tanodáról. A többek közt ezt mondja a tudósító: „A rom. kath. főelemi tanoda ideiglenes helyiségen a convictus alatt van, szobái elég alkalmasak” stb. stb. Hogy milyen alkalmasak voltak a tanszobák, szabadon erre nézve egy néhány szót szólnom, annyival is inkább, mivel az elemi tanoda most lényeges változtatásoknak néz elébe. Azonban távol legyen tölem, hogy megjegyzéseimmel bárkit is sérteni akarjak, csak azok érdekében, a kiket az ügy közelebbről érdekel, kívánok pár szót kockáztatni.

Van Gyulafehérvárt a várban egy rom. kath. főelemi tanoda három tanítóval, s névleg négy osztályal a kath. tápintézet alatt, hol a három tanszobán kívül — a melyek világgért sem felelnek meg hivatásunk czéljának — még annyi hely sines, hova teli időben egy napi fűtésre elegendő fát lerakni lehessen. Így áll a jelenlegi főelemi tanoda, és most mi történik? Nagyméltóságú püspökünk a convictusban lakó alapítványosok számát tetemesen nevelni akarván, a tanodának ideiglenes helyiségéről el kell költöznie.

Mindenki azt gondolta, s olvasóim is gondolhatják, hogy a szegény tanoda több mint 12 évig híven őrzött szállásáról — a mely idő alatt 2000-nél több növendéket oktatott — most egy nevének megfelelő alkalmas helyre fog vándorolni. Csalatkoznak. E 12 év alatt Gyulafehérvárt a városban három elemi tanoda épült, egy apácák vezetése alatti népes leánytanoda, a görög n. egyesülteknek egy két osztályal biró csinos tanodája, s utóbb egy 4 osztályu igen izlésteljes izraelita tanoda. Ezekon kívül van az ev. ref. hitfelekezettieknek s ágost. vallásuknak külön-külön alkalmas építelt elemi tanodájok, tehát 5 elemi iskola a városban. A rom. kath. főelemi tanodának pedig hosszas szolgálata után nincs hova fejét lehajtsa (pedig e városnak két közönsége van). A mint biztos forrásból tudom, két udvarra fogják elhelyezni az elemi tanodát privát házakhoz. Mind a két épület egy utcában van. Az egyik földszinti, tanszobája ablakai az utcára tekintendek. Az épület hátulsó részében több lakás van, a melyeket, fájdalom! a szépnemnek többnyire nagyon kétes erkölcsű egyéniségek szoktak kibérelni. Ide leend az elemi tanodának két osztályos beszállásolva. A másik ettől mintegy 100 lépésre fekvő épület első emeletében leend elhelyezve. Egy igen gyenge erőben levő falépcsőzet vezetend a tanszobába, mely mellett közvetlen kiadó lakások, földszint kettő, az udvaron ismét egy lakosztály. Nem foghatom fel, hogy a háztulajdonos mit gondolt, midőn így adá ki szállásait, mert biztos lehet abban, hogy a muzsáknak ily nemű temploma mellől bizonyosan illendő távolságra költözendnek lakói, mert azt képzelnem sem lehet, miszerint 60—70 többnyire itt meggyalulandó falusi gyermekekből mindmegannyi karthauzit lehetne csinálni. Ilyen az itteni „rom. kath. állítólagosan elég alkalmas főelemi tanodája.”

Már most kérdem mi jövője leend e tanodának? s miért viseli a főelemi tanoda címet? Egy püspöki székvárosban, hol papnövelde, főgymnasium van, valóban nem nagy dícséretére szolgálna az illető közönségnek, ha e tudományos intézeteknek nem lenne megfelelő elemi tanodája. Korunkban, midőn már az utolsó földész is kezdi belátni, hogy a tanítót jobban kell díjaznia, mint a barom-pasztort, és míg az egyik helység a másikkal vetélkedik, minél alkalmasabb s a kor-igényeinek megfelelő tanoda előállításában, addig az illető gyulafehérvári közönség nem nézheti el, hogy szab. királyi városában főelemi tanítói nyomorogjanak, csekély, igen csekély fizetés mellett számos növendékkel egy-két nyomorult szobában; pedig azt nem is említem,

hogy az emberiség e csekély fizetésű napzámosa a város ipar-tanonezait vasárnapi iskolákban minden vallás s nemzet-különség nélkül 12 éven át ingyen oktatták s oktatják. Szereztek tehát méltányosb fizetést a tanítóknak, s czelszerűbb helyiséget a tanodának. A várban van jelenleg 10 mondó: tíz korcsma, s alig 8—9 polgári ház, vajjon nem mtküdhethék e oda a közönség, hogy ez épületek közül egy ideiglenesen bár tanodává alakíttassék?

y—ö

Kül- és belföldi levelezés.

Korond, aug. 10.

— Korond évenként mind felkapottabb fürdőnk kezd lenni. Ivóvíze, mely a Gleichenbergihez hasonló vegyertartalommal s gyógyhatással bir, évenként nagyobb méltánylásban részesül az orvosikar előtt, s valóban csak annak kell e fürdőre nézve bekövetkezni, hogy jobban ellátott épületek legyenek, melyek kényelemhez szokott nemzedékünk nézve is lakállyalossággal birhassanak és remélni lehet, hogy hazánk egészen egy második Gleichenberget lel e fürdőben, mely éppen egy sok beteget meggyógyít s egyszersmind — a mi szintén fődolog — igen sok pénz maraszt e kimerült hazában.

Korondon az idén minden szállás el volt foglalva, a fürdői vendégek létszáma mintegy 150-re megy, s köztök 40—60 gyermek. Régebbi idők óta e fürdő mint a gyermekek kedvencz fürdője ismeretes.

Épületei gyengék, hideg időben — a mi itt nem ritka — a szél keresztül kasul jár a kutyogós ajtókon és betapasztatlan padlásokon. A szobák közül csak kevés van némi kényelemre kibutorozva, s így a fürdővendégek leleményességétől függ, hogy szönyegekkel s vánkosaikból magoknak némi divánféléket rögtönözzenek.

Nagyon helyes volna, ha ez oly hatásteljes gyógyfürdőt egy társulat részvények útján elsajátítaná, minthogy uly is elárverezés előtt áll. Hatvan részvényes, útszáz frtos részvényekkel, biztos lendületet adhatna e fürdőnek, s 10—15 százalék rendszeres osztalékra számíthatna.

Ily eszme merült is fel már itt köztünk vendégek között, s vagy tizen vagyunk már, a kik egy-két ösztáz frtos részvényt illő osztalék reményével megvásárolnánk.

Jó időjárásban a fürdő-épületek elég lakályosak, s sokat emelkedett néhány év óta ez intézet az által, hogy több szobából álló s meglehetősen ellátott melegfürdő helyisége van.

A vendégek legnagyobb része koszból él, s 18 frt havidíj mellett jó ebédet találhatni.

A saiont zene élénkíti, többnyire vassárhelyi vagy udvarhelyi cigány zenészek vannak jelen, s hetenkint egyszer táncvizigalmat is adnak.

A vendégekre nézve nagy kényelmül szolgál most az is, hogy egy év óta ide helybe a fürdőre hetenként négyszer rendes posta jár, s így a pesti lapokat is keletkeztek után négy-öt, a Kolozsváriakat két három nap mulva veszűk.

A mi a tarsas életet illeti, arra nézve megjegyeztük, hogy Korond nem elég nagy arra, hogy a vendégek saját ismeretségi kottériájukban egymás mellett követelések vagy reflexiók nélkül megférjenek, s nem elég kicsiny arra, hogy az egész fürdői vendégsereg egy akaratot tanúsítson, s mintegy egy közös salon életben összpontosulhasson. E helyzet adja magyarázatát azon folyást megújuló kis városias aprahensioknak, a mely évek óta egy szépirodalmi lap két vagy vörös borítékú hátán is kifejezést talál.

E fürdőről éppen most hazánk nagy talentomu jogtudosa Dózsa Elek vezérlete alatt kirándulást tettek Kűsmődre, a muzeum-egyletnek néhány e fürdőn jelenlevő tagjai, megtekintendők az innen másfél órányira fekvő helységben azon birtokot, mit az üdvezült Pálfy János adományozott a muzeum-egyletnek, de a melynek egyrésze az elhunyt örökösai által visszaköveteltetik.

Ha e birtokkal a véghagyományozó czélja elérve lenne, kedves és érdekes kirándulási helyül szolgálna a fürdő-vendégek részére.

Az udvartelken a ház sorvadásnak indult s újításra vár, de a kis park kellemes, s lakályos. Kinéztük az emlék helyét, hova az az elhunyt honfi kívánatához képest a muzeum-egylet által felállítandó volna. Kellemes s komoran regényes fenyő csoportozat aljában, szemben az épület homlokával jól illenék az emlék oszlop.

Kűsmőd regényes fekvésű székely talu, szűk völgyben változatos hegláncolatok közt, melyet bükky-és tölgyerdő zöld koronája fűd. A birtok nem nagy általános, de a legjobb birtokok közül való az udvarhelyszéki nemesi birtokokhoz viszonyítva. Kétharmada azonban követelés alatt állván, habár az intézet azon reményben van, hogy e követelés daczára a birtokot együtt megtarthatja, de e remény lehető meghiusítával, úgy hisszük, az intézetnek nem földbirtok által kellend magát kielégítenie, minthogy a végrendelet oly kötelezettséget szab az egyletre, a mi csak az összes birtok birtoklása által teljesíthető a muzeum használat.

A fürdő vendégek közül többen megnézték az idén is az innen szintén egy órányira fekvő parajdi sóbányát, hova évenként az ujjabb ujjabb vendégsereg kirándulni szokott.

Igy töltjük az időt, még csak annyit kell megjegyeznem, hogy nagy kelendősége van a bir-

lapoknak. A postát érkezékor csoportosan állják körül, mindig valami nagy és fontos hírt várnak, s némi indignatioval látják, hogy a dolgok csak még mind úgy állanak, a hogy betek előtt állottak. A vendégekhez következő lapok járnak: „K. közlőny”, „P. Napló”, „Hon”, „Vasárnapi Ujság”, „Politikai Hetilap”, „Üstökös”, „Bolond Miska” és a „Debatte.” És egyik a másikkal közlőlvén lapjait, láthatni, hogy lapok szilkeiben sem vagyunk.

Ennyi a mit e fűrdőidényről elmondhatunk e lapok hasábjain, melyeket mostanság ennél fontosabb kérdések vesznek igénybe.

Különfélék.

* Felsője legm. születésnapja alkalmából városunk ma ki fog világítani.

* Fájdalommal értesülünk arról, mintha a helybeli rom. kath. főtemplom közkedvességben álló segédlelkése t. **Simon Endre** ur városunkat rövid időn idehagyandó lenne. Szeretnénk e hír valóságában kételkedni, hisz legalább e téren — az egyház kebelében — meg lehetne hajolni a közakarattal! De ha e sajnos hír mégis teljesedése menne, akkor — reméljük, hogy egyházi szöszéklünkön nem most láttuk utósórt, s eljövend az idő, midőn a közkivárat karjai ismét körünkbe bozandják. A nem remélt elválás esetére sem mondunk „istenhozzádot” — hanem: a „viszontlátásra!” (Többen.)

* A mint gy.-sz. t. miklósi r. levelezőnk írja, ott aug. 5-én nagy tűzvész volt, melynek 21 ház lett áldozata; egy 7—8 éves leánya a ráhalmozott ágynémük alatt megfult. Ugyanez nap délelőtt borzasztó vihar látogatta meg e várost, több ház fedelét szétbontá; ismét egy emberélet esett áldozatul s kettő halálosan megsérült; több az utcákra gyűjtött szarvasmarha agyonzuzatott, a szerteszét repülő fűdélrészek által.

* Tordáról írják, hogy ott pléb.-jelvényekkel ellátott koldusok alkalmatlankodnak a polgároknak, holott a büntetéspénzekből segélyezett szegények pénzétára segíthetne e bajon. A Szechenyi-ligetben vasárnaponként tűzijátékokat rendeznek jó tékonyozásra, csak hogy a jövedelemről számolás nyilvánosabb is lehetne. Augustus 13-án hasonczelnének- és szavallati előadást tartottak a jeles műkedvelők Müller Miklós karnagy vezetése alatt; a közreműködők érdemelt taposokban részesültek, — bár a jövedelem is lett volna valamivel nagyobb.

* A debreczeni kertészeti egylet 1865. oct. 29, 30 és 31-én gyümölcs, bor és kerti vetemények számára kiállítás rendez. A kiállítás a rendező bizottsághoz intézendő. Egyfelől elég 3—6 darabot küldeni s ugyanakkor a küldő nevét, a természetes helyét, különös sajátosságait, eltarthatásának vagy elkészítésének módját is tudatni kell a kísérő levélben; oct. 27-ig a kiállításnak a debreczeni polgári kaszinóban kell lenni. Nov. 1—2. az elvitetésről kell gondoskodni, különben az ott hagyott tárgyak a kiállítás javára fognak eladatni.

* Follinusz társulata aug. 10- és 11-kén Erzsébetvárosban játszott, mint írják közmegegyezésre, meglehetősen számu közönség előtt.

* A radnai fűrdők egyik t. vendégének szives közléséből megemlíthetjük, hogy ott t. Csulak Dániel ur indítványára 27-en, mintegy 61 frtot o. é. adtak össze azon célra, hogy a helyvét hitvallásu fűrdők vendégei is részesülhessenek a szent igék malasztjában, számukra is istenítiszteletet tartatván e helyen.

* Traunfeller Venczel nyomdájában Lugoson megjelent 1865-ben: „Originea familiei Wlad de Selisce” irta Wlad Alajos, volt országgyűlési követ stb. Ugyan e szerzőnek van egy terjedelmesebb műve is, mely „A román nép és ügye” stb. czim alatt 1863-ban látott napvilágot. Az utóbbi ára 1 forint 20 kr. o. é.

* Árkosi t. levelezőnk tudósítása szerint Háromszéken az aratás aug. 10-ke körül befejeztetett; kalangya gyéren mutatkozott, de legalább bőven ereszt s a szemek épek. A törökbuza és köles keveset ígér, az előbbi közül nagy rész csünnéllik marad. Széna volt meglehetősen, de sarjura kevés kilátás van; a harieskának is esőre lenne szüksége. A gyümölcsfajokból alma van bővségben, de körte és szilva nagyon kevés. A t. levelező szerint ez év is a zsebnymasztók közé tartozand, mert az országos vásárok is mindmegannyi példák a pénztelenségre.

* Deák Ferencz, ki jelenleg, mint tudva van, B.-Füreden időzik, folyó hó 20-án oda hagyja Füredet és Pusztá-Sz.-Lászlóra megy.

* A pest-budai dalárda tegnap este 9¹/₂ óra után Liszt Ferencz körünkbe érkezett művész hazánkfiát szállásán, a belvárosi plébánia-lakban, serenade-dal tisztelte meg, s habár a szünnapok miatt a dalárda minden tagja részt nem vehetett a közreműködésben, az éjzene dícséretes öszhangzatban lön előadva, s művész hazánkfiá tetszését több-szörös tapsban nyilvánítá. Kifűnő hegedű virtuozunk Reményi Ede, ki szintén Liszt társaságában mulatott, a dalárda derék elnökét s karnagyát Zimay Lászlót, az ünnepély végeztével a magas vendég társaságába hívta. A dalárda tagjai sokszoros „éljen”-nel s vidáman oszlottak szét.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, aug. 11. A „General Corr.” francia kiadása a „Times”-nek aug. 9-diki bécsi

táviratára, — mely azt jelenté, miszerint Austria elhatározá, hogy az augusztus hercege miatt nem szakít Poroszországgal, — megjegyzi: Értesüléseink megengedik nekünk ezen versio valóságát kétségbevonni.

Angolország. Az Osborneban tartott legutóbbi ministeri tanácsban a királynő egy oly rendeletet irt alá, melynélfogva az új parlament összehívése jövő november 1-jére napoltatik el. Azt hiszik, hogy ezen összehívés ujjolag január vagy februárig fog elnapoltatni.

Franciaország. A bresti és cherbourgi tengerészeti ünnepélyek igen élénk érdeket gerjesztenek. Ama két kikötőben a hatóságok s a lakosság nagy előkészületeket tesznek. Cherbourghban az angol s francia hajórajok találkozása egy időben fog esni az aug. 15-ki nemzeti ünnepélyvel. Ez alkalommal Chasseloup-Laubat tengerészeti minister, s Somerset herceg beszédekét fognak tartani. Egy Toulonból kelt sürgöny szerint a pánczéloshajóraj — mely a Solferino, „Couronne”, „Normandie”, „Gloire” s „Invincible” hajókból áll — f. hó 7-kén este onnan Brest felé indult el.

A „France” alaptalannak nyilvánítja azon közlést, mintha Metternich herceg egy, Drouin de Lhuys-sal együtt kidolgozott tervet küldött volna az austriai Császársághoz, az Austria s Olaszország közti kibékülés tárgyában. Szerinte Franciaország szintugy nem avatkozott be Austria-nak Olaszországgal viszonyaiba, mint az Austria s Poroszország közti viszályba, vagy a Róma s Florencz közt, a vallási kérdések terén folyt alkudozásokba.

Olaszország. Rómából aug. 4-ről írják: „A Rómából kivonulás tette meg fog kezdetni, a midőn aztán két legjobb érzelmű piemonti tábornok jövend Rómába, engedelmet kérvén a pápától arra, hogy őt védelmezhessek, a mint ezt eddig a francziák tették. Ő szentsége kormányja e mellett független maradna, és szent személye a legnagyobb tiszteletben részesíttetnék. Ha ő szentsége „igen”-t mond, tiszteletteljesen jönnek majd az olaszok, egy mértőldnyi távolságra fognak fegyvereikkel tisztelni, az első hat hónap alatt kitűnőleg viselendik magukat, és legkevésbé sem elegyednek majd a kormányba, de később és lassankint mind a közgazgatást, mind a pénzügyet stb. magukhoz ragadandják. A pápa menekülésének megakadályozását mindenesetben, és minden eszközzel megkísértenedik, mert Napoleon és az olasz forradalom semmitől sem tart egy, mint ő szentsége eltávolzásától. Példa gyanánt VII. Piusz hozzák fel, a ki 1809-ben hasonló körülmények között nem hagyta el Rómát; azonban e feledek, hogy VII. Piusz akkor foglyot volt, egész Európa pedig Napoleon kezeiben sinlett, s hogy mindamellett megvitattott egy angol fregatten Siciliába leendő menekülés megkísértése. Azt is e feledek, miszerint ugyanazon pápa 1815-ken, midőn Murat napolyi király Rómát az olasz egység nevében megszállni akarta, a szent collegiummal elhagyta az örök várost. De ha ő szentsége „nem”-et mond, a mi természetesen valószínűbb, az esetben nyugtalanságok, összecsoportosulások fognak könnyen megszerezhető egynek által előidézteni. Ez az intervencio szükséges volta mellett fog szólni. Ezt ugyan a pápa nem veendi igénybe, de majd találkozik valaki, a ki azt megteszi, például a municipium, vagy néhányan a nemességből és népből. Hiszen csak ürügyre van szükség. Második esetben az olasz kormány még kisebb tartózkodás nélkül fog eszelekedni, és még gyorsabban véget vetend majd a pápai kormány. (?) Ezt tervezetik most Plombièresben Napoleon és Nigra lovag; e szerint a hol a dráma kezdetét vette, ugyanott akarják annak bevégeztését is előkészíteni.”

Németország. Mint a „Schl. Ztg.”-nak egy bécsi távirata jelenti, Bismark az Austriai háboru esetére, a közép-államoktól „fegyveres semlegességet” kívánt. A közép államok — nehogy a viszályba bevonattassanak — még mindig közbenjárás kísérleteket tesznek. Schleswigből hitelen forrásból érkezett hírek szerint Halbhuber báró semmiesetre sincs ott kedvező viszonyok között. Azt írják, hogy körül van véve porosz ügynökök által, a kik minden lépten, nyomon követik, őrzik, összekötéseit fűrkészik, és intézkedéseit puhatolgatják.

A „Bair. Ztg.”-nak táviratilag említett jegyzéke így hangzik: „Beust báró ma (f. hó 10-én) d. e. Pfordten bárót meglátogató, s vele 10 óra-kor Steinbergbe köcsizott, hogy onnan a jelenleg Posenhofenben mulató János szász királyhoz menjenek. Ez alkalommal meg akarjuk jegyezni, hogy mi a különböző lapokban fölmerült állításokat, Bajor s Szászország közti állítólagos viszályokra vonatkozólag, eddig egyszerűen azért nem vettük tudomásul, mivel nem tartottuk a fáradságra érdemesnek, ily állításokat megczáfolni, miknek alaptalanságát minden, a viszonyokkal csak némileg is ismeretes egyéneknek be kelle látnia. Mióta Pfordten báró viszi a külügyministeriumot, a bajor s szász kormányok közt általában semmi viszály sem létezett.”

A württembergi kamra f. hó 8-diki ülésében Oesterlen s Walbach a külügyministerhez következő interpellatiót intéztek: „Valjon a kormány-nak van-e még most is oka azt hinni, hogy a két német nagyhatalmasság alkudozásai, azoknak a

szövetséggyűlésnél teendő közös indítványaira, s a schleswig-holsteini kérdésnek a nemzeti érdekekkel s a joggal öszhangzó megoldására fognak vezetni, s vajlon ezirant biztosítékot lát-e a jelen proviso-rium meghozzásbitásában? 2) Ha a kormány — a mint föltehető — nem hajlandó, a hercegségek ügyében a porosz kabinet politikáját támogatni, s ha öszszettközés esetében az Austriaihoz csatlakozást szükségesnek tartaná, vajlon van-e biztosítéka az iránt, hogy ily csatlakozással nem egy austriai külpolitikanak, hanem Németország ügyének szolgál? 3) Valjon a kormány ily biztosítékot, s a schleswig-holsteini kérdés kielégítő megoldásának lehetőségét föltalálja-e a többi német államoknak, vagy legalább azok egy részének egymás közti egyesülésében, egy szabadelvű s német politika közös követése végett, s vajlon működik-e ily politika létesítésére? Varnbiller minister az interpellációkat sürgetőleg arre kérte, hogy az ügy állásának tekintetéből vonják vissza interpellációikat.

A Bismark s báró Pfordten közt folyt beszélgetésről ezeket írják: „Bismark ur legnyitabb diplomata a világon vagy legalább ilyennek mutatja magát, s beszélgetés közben leplezetlenül kimondja véleményét. Ő a nevezett bajor minister előtt egyenesen kijelentette, hogy Austria ellen háborut óhajt. E háboru azouban — Bismark nézete szerint — localisált tagna lenni s csak a két német nagyhatalom közt folyna. Bismark kinyilatkoztatta, hogy a közép-államok fegyveres semlegességet követhetnek s nincs ok arra, hogy tényleg résztvegyenek a háboruban. Pfordten bárónak azon észrevételére, hogy a német közép-államok földrajzi fekvésénél fogva is a háboru — legalább részben — az ő területükön is fogna vivotni, Bismark azt válaszolá, hogy Poroszország el van határozva, a háboru csak austriai területen vivotni, különösen Csehországban s Morvában, tehát oly területen, mely közvetlenül porosz területől lesz megtámadható. Austria — folytatá Bismark — különben is zilált viszonyok közt van, tehát kénytelen lesz az első elvesztett csata után, egy rövid háboru után engedni. Bismark, midőn Pfordtentől erre nem kapott választ, ezt felszólította, hogy gondolja meg a dolgot, majd meglátogatta ő Gasteinből visszamenet a bajor ministert.

Dunafejedelemségek. Miként már táviratilag jelentetett, Jassyban és Krajovában lázadás ütött ki, melynél a katonaság közbelépett, s mindkét részről voltak halottak és sebesültek. A távirati jelentés igen röviden van fogalmazva, és a lázadásnak sem okáról sem kimeneteléről nem értesít, de a mostani kényes helyzetnél, hol minden szikra veszélyes következményű fellobbanást eredményezhet, a lázongás magában véve nem okozhat annyit feltűnést, mint azon körülmény, hogy már ily korán jutott kitéréshez. Gyuanyagban bizonyára nem volt hiány. Mindenekelőtt a földtörvény az, mely társalmi átalakulást idézett elő, a felszabadított parasztot a föld tulajdonosává tette, erőszakos keresztülvitele által az ország zilált állapota mellett igen könnyen véres kitérésre vezethetett, miként ez most tette meg. A „G. C.”-ben megjelent bukaresti levél panaszkodik, hogy a hatóságok többé semmi tekintélyt s bizalmat sem élveznek az országban. (?) A megyefőnökökhez intézett köriratában a helygyminister kötelesegtől teszi nekik, hogy a földtörvény által birtokosokká lett parasztokat felvilágosítsák, miszerint csak szakadatlan munkaság által lesznek képesek saját s utódaik sorsán javítani. A véz azon pillanatot választotta kitérésül, midőn Kuza fejedelem külföldön mulat. Kérdés már most, nem fogja-e magát az utóbbi háboruk fáradalmából szívós természete folytán már felépülő Oroszország indítatva érezni, hogy a Dunafejedelemségekben intervencióra, ha ott a lázadás nagyobb terjedelmet nyerne?

Svédország. A dán és svéd királyok kölcsönös látogatásait, valamint az orosz nagyherceg stockholmi útját illetőleg, egy f. hó 2-ről kelt kopenhági levelezés közlemények hoz, melyekből kiderül, hogy az utóbbi eseményeket messzeterjedő politikai jelentőséget tulajdonítanak, mely élénk aggodalmakra ad okot a scandinav országokban. Az említett levelező ugyanis következőleg ír: A dán király s koronaörökös látogatása a svéd udvarnál, mely most a kellemes fekvésű Beckaskog nyári kastélyban mulat, már holnap fog viszonzatani. XV. Károly holnap érkezik a dán király bernstorffi nyári székhelyére, honnan rövid idő mulva ismét visszatér Stockholmba. A kronstadti kikötőből t. i. már a legközelebbi napokban egy 27 pánczéls csavarhajóból álló flotta fog kiindulni, nem csak azért, hogy a keleti tengeren czirkáljon, hanem hogy egyuttal Constantin és Alexis nagyhercegeket a svéd királyi családnál teendő látogatás végett Stockholmba vigye. E hír nagy feltűnést okozott a scandinav táborban, hol Svéd-Norvégia közlekedését Oroszországhoz a legnagyobb szerencsétlenségnek tekintik, mely Scandinavia jövőjét, s névszerint a dán nemzet szabadságát érthetné. A svéd-norvég nemzeti körök nem kevésbé kellemetlenül lesznek meglepetve, mert ezek ismét Finnland visszahódítását tekintették mindig a Bernadotte dynastia első feladatának.

Stockholm, aug. 9. Konstantin nherceg az előbbi lengyel helytartó, és Alexis nagyherceg 27 pánczélos járműből álló hajórajjal ide érkeztek, s két napig mulatnak a királynál.

Spanyolország. Madridi közvetlen tudósítások a spanyolországi újabb eseményeket s a carlista mozgalmakról szárnyaló híreket sajtóságos világításban tüntetik fel. E hírek állítólag csak oly czélból terjesztettek, hogy támpontul szolgáljanak az O'Donnell ministeriumnak. Cabrera tábornok, ki a carlista emigratio fejének tekintetik, a jelen viszonyok közt nem akar tudni semmi felkelési kísérletről, s Don Carlos spanyolországi útjának is határozottan ellenszegült. Másrészt állítják, hogy O'Donnell kibékült volna a progressistákkal, s hosszasan értekezett Las Castillejos marquisával, (Prim, az előtt Reuss gróf), mely alkalommal a progressisták e vezére megígérte: 1) hogy nem teend prononciamentot, 2) hogy a progressistákat tevékeny résztvevésre fogja bírni a választásoknál.

Amerika. Mint Washingtonból jul. 25-ről írják, az Egyesült Államok részéről semmi ellenséges tényről sem lehet félni Mexiko ellenében. Az Egyesült Államok kincstára sokkal rosszabb állapotban van, sem hogy a kormány külháborura gondolhatna. Azon bir, miszerint legközelebb 25,000 főnyi újabb csapatok fognak Sheridan-hoz küldetni, könnyen megfejtethető. Azok ugyanis ama még nagyobb számu katonák helyettesítésére vannak számvá, kiknek szolgálati ideje augusztus vége előtt lejár. Minden körülmény azon reményre jogosít föl, hogy a mexiko császárság irányában a legszigorubb semlegesség fog tartatni.

A „Messenger franco-américain” több lap azon állításának ellenében, miszerint a szövetségi sereg létszáma még most is több mint 600,000 főre megy a hadügyministeriumnak egy közleménye alapján kijelenti, hogy a fegyverben levő katonák száma 190 ezerre sem megy. A rendes csapatok mintegy 40 ezer, a néger-ezredek több mint 100,000 s az önkéntes fehérek 45,000 főből állanak. A kormány létszámot a lehető legrövidebb határidő alatt mintegy 70,000 főre szándékozik leszállítani.

A „Moniteur” washingtoni levelezés után közelebbi részleteket hoz az unionista haderő leszállításáról. Eddig 300,000 ember bocsátott el, s csupán 100,000 ember marad fegyver alatt. Virginia államban összesen csak 24,000 ember van a 13 dik és 25-dik hadosztályból, de ezek sem képezik egy talán később alakítandó figyelő hadtest magvát, hanem az állam belsejében egyes helyőrségekre vannak felosztva, hogy a rendet fentartsák s az új szövetségi hatóságokat oltalmazzák.

Ujabb. A magyar országgyűlés összehívása — írják a bécsi lapok — ámbár bizonyos, hogy az novemberben egybegyűlendő, valószínűleg újból elhalasztatik, és nehezen fog — miként néhány nap előtt biztosan állítattott — augusztus 18-án kihirdettni. Ezen elhalasztás oka gyanánt azt említik, miszerint a részben kinevezendő új főispánok, illetőleg főispáni helyettesek kérdése még nincs eldöntve.

Bécsből írják augusztus 12-dikéről: Gasteinban folyvást tartanak a tárgyalások, és néhány nap még eltelik, mielőtt az eredmény meg lesz állapítva. Addig a fejedelmek sem fognak találkozni. A tárgyalások folytatásától függ a király gasteini időzésének meghosszabbítása is. A császárnak elutazása legkisebb összefüggésben sem áll a két uralkodó találkozásával. Miután ő Felsője már több nap előtt meghatározott program szerint Kissingenből ma visszaérkezett felsége neje elő utazott. Átalánosan mondják, hogy Bloome gróf jelentései, melyek elseje nagyon pessimistikus volt, tegnap óta megint kedvezőleg hangzanak.

— Bécs, aug. 12. Bloome értekezett 9-kén Bismarck-kal, reggeli 8-tól 10 óráig. Ezután igen rövid értekezlete volt Bloomenak a porosz királylyal. Beavatott körökben tudni akarják, hogy Bloome küldetése meghiusult. Az uralkodók találkozása valószínűtlen, azonban mindenesetre politikai jelentőség nélküli. Mensdorff nem kíséri a császárt.

— Páris, aug. 12. A sokat említett conferentia Nigra lovag és Goltz gróf közt csupán nem politikai, s első sorban kereskedelmi kérdésekre vonatkozik.

— Berlin, augusztus 12. Mint hallani, Manteuffel tábornok legközelebbi rendkivüli misszióban indul Bécsbe. — Benedetti a napokban tér vissza Baden-Badenből. — A félhivatalos lapok hallgatnak a bécsi s gasteini alkudozások jelen állásáról. — A „Kreutz Ztg.”-nak írják Párisból: Valamint Nizza annexiója alkalmával nem volt szó Poroszország kármentesítéséről, ugy Franciaország sem tarthatna igényt ily kármentesítésére, ha Poroszország Éjszakra terjeszkednék.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Augustus 14-kén: 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 73.85. — 5% Metalliques 100 frt 69.10. — Bankrészvény 783. — Hitelintézeti részvény 200 forint 173.80. — London 10 ft st. 100 frt 23¹/₄ kr 110.30. — Ezüst 107.50. — Cs. kir. arany 5.18. — 1860. kölcsön 89.45.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

BÉCSI BÖRZE augusztus 14-kén 1865.

Table with columns for 'Allamadósság', 'Elsőbbségi kötvények', 'Részvények', 'Záloglevelek', 'Váltók (devisek)', and 'Pénzmenek'. It lists various financial instruments and their market values.

Á t n é z é s e

Information regarding postal services, including 'Indul a levélposta' (mail departure) and 'Erkezik a levélposta' (mail arrival), with specific times and routes.

A Biasini gyorskocsi indul:

Advertisement for the Biasini express carriage, detailing routes, departure times, and fares for various destinations.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS. Sz. 1819. 1865. Hirdetmény. A Felső királyi Főkormányzatnak, 20824 1865 szám alatt kibocsátott rendelete következtében...

69. 1865. t. k. sz. Hirdetmény. A telek jegyzőkönyvek közzététele Magyarországon Közép-Szolnok megyére és szabad kir. Zilah várossára nevezve.

Hirdetmény. A telek jegyzőkönyvek közzététele Magyarországon Közép-Szolnok megyére és szabad kir. Zilah várossára nevezve. Az új teleknyelvek, hozzájuk tartozó birtok részlet leírásokkal és vázlat rajzokkal együtt 1865 évi július 15-től fogva Zilahon székeli Közép-Szolnok megyei és szabad kir. Zilah városi teleknyelvi irodában mindenki általi megtekintés végett fel fognak tartatni...

Advertisement for R. F. DAUBITZ-féle liqueur, (6-*) gyógyszerész Daubitz R. F.-től Berlinben. Includes details about the product and contact information.

Advertisement for Stein János könyvkereskedésében Kolozsvártt. Harmath Józsefnél Tordán, Wittich Józsefnél Marosvásárhelytől, Dobray Nándornál S.-Udvarhelytől, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön, Vokál Jánosnál Nagyenyeden, Sindel Károlynál Brassóban, Wagner Józsefnél Károlyfejtől kapható: Erdély nagyfejedelemségében érvényben levő peres és perenkívüli ELJÁRÁSRA vonatkozó szükséges RENDELETÉK GYŰJTEMÉNYE. Ára 1 fnt 60 kr.

Vadrózsák, Székely Népköltési Gyűjtemény. Szerkeszti Kríza János I-ső kötet 2 fnt 50 kr. Az északi fény. Regény 3 kötetben, írta Dózsa Dániel. Ára 3 fnt. Csik, Gyergyó és Kászón multja, jelene. Atalános és részletes osztályokban. 3 földábrával és egy másolatú táblával. Irta Kisbacsoni Benkő Károly. Egy kötet. Ára 1 fnt. Utirajzok. Irta Zombori Gedő. I-ső kötet: Magyarország, Austria, Morva és Csehország, Németország, Holland, Belga föld, Angolország. II-k kötet: Franciaország, Schweiz, Savoya és schweizti határhegyek, Olaszország, Krajna, Karantán és Steierország. A két kötet ára 2 fnt. Gazdasági kétszeres számvitel. Irta Farnos Károly. Négy darab melléklettel. Ára 1 fnt 40 kr. Gazdasági kétszeres számvitelre példányok. Ára 70 kr. Mentor. Erdélyi népkönyv. Közhasznú ismeretek téra a honi szorgalom s értelmesség előmozdítására. Irta Nagy Ferencz. 2 kötet. Ára 2 fnt. Görög régiség (antiquitas graeca) a tanuló ifjuság számára írta Garda József. Ára 50 kr. A föld egyes részeinek földirati ismertetése. Brassai Sámuel kéziratából újabb adatok szerint kiadta Kovács Antal. Ára 45 kr. Koronás szőlőművelés. Irta Báthi Gábor, fintaházi földbirtokos. 11 kömetszeti ábrával. Az erdélyi gazdasági élet költsége. Ára 30 kr. A kis Andor és Zoltán könyve. Elemi magyar Olvasókönyv. Mindkét nemű népköltés I-ső és II-dik osztályainak számára írta Pánczél Ferencz. Tizenkét csinos fametszettel. Ára kemény kötésben 50 kr. Állattan elbeszélő modorban és versben, népköltés számára készítette Pánczél Ferencz. I. rész: Hóni házi állatok, ára 16 kr. II. rész: Hóni vad állatok, ára 30 kr.

NEM HIVATALOS. (238) ISKOLAI KÖNYVEK ÜGYÉBEN. Miként eddig, úgy a közelgő iskolai évben szükséges könyvekre nézve is bátor vagyok az erdélyi t. cz. tanár urakat és a népközlők tanítóit tisztelettel felkérni, sziveskedjenek a szükségelt könyvek menyenyiségéről engem minél előbb értesíteni, hogy azokat a kellő időre késedelem nélkül megküldhessem. A bolti árak minden körülmények között szigorúan megtartandak; és a megrendelések a lehető ingyen példányok kíséretében, pontosan és gyorsan eszközöltetnek. Végül még szükségesnek tartom megemlíteni, hogy iskolai irodalmunk legújabb termékeit szivesen elküldöm megtekintés és választás végett, a nem használható könyvek azután bármikor visszaküldethetvén. STEIN JÁNOS, erd. muzeum-egyleti könyvtáros és kiadó.

Szünnapki kirándulás Erdély nyugoti hegyei közé. Honunk ifjusága számára. Irta Ömpolyi. Öt tájképpel. Ára 60 kr o. é.

ZINZ C. fogorvos és fogművész a bécsi egyetemről, átutazása alkalmával néhány napig fog itten mulatni, mi alatt kész szolgálatját mind azoknak szivesen följánlja, kik azt netalan igénybe kívánják venni. Lakása: Biasini vendéglő. (240) Agenten-Gesuch für einen Geschäftsweig, welcher an jedem Platze mit Vortheil betrieben werden kann und nur Thätigkeit und ausgeteiltete Bekantenschaft erfordert, werden solide Leute als Agenten gesucht. Francirte Offerte unter der Chiffre: „D. 101“ nimmt das Bankhaus von Laz. Sams. Cohn in Hamburg entgegen.